

Вождь індіанців із Диканського району

Даценко Іван Іванович народився 29 листопада 1918 року в селі Чернечий Яр Диканського району Полтавської області в селянській родині. Навчався в місцевій середній школі. У 1937 році закінчив Писарівщинський зооветеринарний технікум і був призваний до лав Радянської Армії. У 1940 після закінчення Першого Чкаловського військового авіаційного училища льотчиків ім. К. Є. Ворошилова служив у 93-му дальньобомбардувальному авіаційному полку. На фронті із червня 1941 року, літав на дальніх бомбардувальниках Іл-4. На початок серпня 1943 року здійснив 213 бойових вильотів, відзначився в боях за міста Сталінград та Орел.

За зразкове виконання завдань командування зі знищення живої сили та техніки ворога й виявлені при цьому мужність і героїзм Указом Президії Верховної Ради СРСР від 18 вересня 1943 року гвардії старшому лейтенанту Даценку Івану Івановичу присвоєно звання Героя Радянського Союзу із врученням ордена Леніна й медалі «Золота Зірка» (№ 1733). Раніше він був також нагороджений орденом Червоного Прапора (31.12.1942) та медаллю «За оборону Сталінграда» (22.12.1942).

19 квітня 1944 року під час виконання бойового завдання з бомбардування залізничної станції Львів-2 був збитий. Це був останній бій Івана Даценка.

За офіційними даними Даценко Іван Іванович досі вважається зниклим безвісти 19 квітня 1944 року.

Понад десять років присвятив вивченню фактів біографії Івана Даценка його однополчанин Олександр В'ячеславович Щербаков. Згідно з найбільш розповсюдженою сьогодні версією, яка ґрунтується на його дослідженнях 19 квітня 1944 року Іван Даценко зміг вистрибнути з охопленого вогнем літака. Приземлившись на ворожій території, потрапив у полон. Утік, дістався своєї частини. Був заарештований «Смершем», визнаний зрадником, відправлений до Сибіру. Звідти втік теж і, напевно, дістався до Канади через Аляску.

За іншою версією, якої дотримується інший дослідник біографії Івана Даценка, кандидат історичних наук Володимир Михайлович Семенов, після втечі з німецького полону, Даценко скоріше за все потрапив до американської зони окупації Німеччини. За Потсдамською угодою всіх полонених союзники повинні були повернути Радянському Союзу. Іван Іванович уникнув відправлення на Батьківщину й невідомим для нас шляхом потрапив у Канаду. Там працював на околиці Монреалю на різних роботах. В одному з поселень індіанців йому припала до вподоби смаглява індіанка, яка відповіла взаємністю. Іван Іванович звернувся до вождя племені із проханням віддати йому дочку за дружину. Вождь дав згоду, але за умови, що він стане членом племені, а після його смерті – вождем, тому що в нього не було синів. Після деякого вагання І. Даценко погодився.

У 1967 р. радянська делегація партійних працівників, діячів культури на чолі із членом ЦК КПРС А. Полянським побувала на Всесвітній виставці «ЕКСПО-67» у Монреалі (Канада). У складі делегації був народний артист Махмуд Есамбаєв. На одному з концертів він виступив із кращим своїм номером «Танець вогню». Зачарований його віртуозною майстерністю прем'єр-міністр Канади Лестер Пірсон запитав Махмуда, який би він хотів отримати подарунок. На що той відповів: «Я б хотів побачити, як живуть у вас індіанці й подивитись їхні танці». Наступного дня радянську делегацію запросили до резервації, де жило плем'я індіанців, яке входило в союз ірокезів.

Разом з іншими гостями Махмуд зайшов в один із найбільших вігвамів і був зачарований тим, як було обставлено помешкання: списи, томагавки й інша зброя. З'явився вождь племені: високий, міцний, статний, іще молоджавий індіанець, весь укритий татуюванням і розмальований бойовими фарбами. Голову вождя прикрашало різнокольорове пір'я. Хоча на ньому були прикраси, екзотичне вбрання, але це не могло приховати військової

виправки. Есамбаєв звернувся до перекладача: «Скажіть вождю, що він дуже красивий». На що вождь чистісінькою українською мовою відповів: «Здоровенькі були, прошу до мене в гості».

У подальшому вождь розмовляв із радянською делегацією російською мовою, з перекладачем – англійською, а зі своїми одноплемінцями – їхньою мовою. Вождь покликав свою дружину й щось їй сказав, після цього на стіл були поставлені галушки й українська горілка (він заздалегідь знав, що приїде радянська делегація).

Випили, закусили і вождь запитав: «А українські пісні ви знаєте?». І сам красивим баритоном затягнув «Розпрягайте хлопці коней та лягайте спочивать...». Дружина, діти й члени делегації підспівували. Хтось запитав: «Хто ж ви такий?». Вождь відповів: «Я Іван Іванович Даценко з-під Полтави». Індіанці дали своєму вождеві ім'я Той, Що Пронизує Вогонь, його англійське ім'я й прізвище – Джон Маккомбер.

Про те, що вождь індіанського племені Іван Даценко не лише виходець із Радянського Союзу, а ще й Герой Радянського Союзу, льотчик, Есамбаєву розповів професор Монреальського університету. На прощання вождь попросив членів делегації вислати краєвиди милої його серцю України, Полтавщини.

На початку 80-х рр. Махмуд Есамбаєв дав невелике інтерв'ю журналу «Советский экран», де розповів про зустріч із вождем племені ірокезів, який родом з України, але прізвища не назвав.

Через декілька років кореспондент газети «Труд» зустрівся з Махмудом Есамбаєвим і більш докладно розпитав про випадок у Канаді: про зустріч із загадковим вождем. Цього разу артист назвав його ім'я та прізвище і сказав звідки той родом. Виявилося – з Диканьки, що під Полтавою. Опублікований нарис став відомим широкому загалу громадян СРСР.

